

European Union lifelong learning key competences in early childhood education

Avrupa birliği yaşam boyu öğrenme anahtar yeterlikler bağlamında erken çocukluk eğitimi

Mehmet Şahin*, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Necmettin Erbakan Üniversitesi, 42060, Konya, Türkiye.

Selda Koca, Özel İstanbul Hayata Doğru Okulları, Dudullu Osb/Çekmeköy, 34788, İstanbul, Türkiye.

Suggested Citation:

Şahin, M. & Koca, S. (2016). European Union lifelong learning key competences in early childhood education, *International Journal of Innovative Research in Education*, 3(3), 135-142.

Gönderim 17 Mayıs 2016; Düzeltme 18 Ağustos 2016; Kabul edilen 22 Eylül 2016.

Seçim ve hakem süreci sorumlusu Doç. Dr. Zehra Ozcinar, Atatürk Öğretmen Akademisi, Kıbrıs

©2016 SciencePark Research, Organization & Counseling. All rights reserved.

Abstract

The Key Competencies dealt with in this study is within the framework of "Education and Training 2010" work programme as a white paper "Key competences for lifelong learning: A European reference framework". This document mentions eight key competencies: communication in the mother tongue, communication in foreign languages, mathematical competence and basic competences in science and technology), digital competence, learning to learn, social and civic competences, sense of initiative and entrepreneurship and cultural awareness and expression. This article uses a qualitative approach and aims to find out and analyze the activities in common practice, related to the Key Competencies, carried out at Early Childhood Education level, using observation and document analysis.

Keywords: Lifelong learning, early childhood education, key competencies.

Özet

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği konseyi tarafından yayınlanan Yaşam boyu Öğrenme İçin Anahtar Yeterlikler çerçeve belgesinde Avrupa Birliği üyesi vatandaşların yaşam boyu öğrenme yeterlikleri sekiz başlıkta verilmiştir: Anadilde iletişim (communication in the mother tongue), Yabancı dillerde iletişim (communication in foreign languages), Matematiksel yeterlik, fen ve teknolojide temel yeterlikler (mathematical competence and basic competences in science and technology),

*Address for Correspondence: **Mehmet Şahin**, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, 42060 Konya, Türkiye.
E-mail adres: mehmetsahin@konya.edu.tr / Tel.: +90 5522355114

Dijital yeterlik (digital competence), Öğrenmeyi öğrenme (learning to learn), Sosyal ve vatandaşlık yeterlikleri (social and civic competences), Kişisel Teşebbüs ve Girişimcilik anlayışı (sense of initiative and entrepreneurship) ve Kültürel Farkındalık ve İfade (cultural awareness and expression). Doküman analizi ve gözlem tekniği ile veri edilen bu nitel araştırmada, Yaşam boyu Öğrenme İçin Anahtar Yeterlikler belgesi esas alınarak Erken Çocukluk Eğitimi düzeyinde, bu yeterliklere yönelik olarak yaygın uygulama ve etkinlikleri belirlemektir

Anahtar Kelimeler: yaşam boyu öğrenme, okulöncesi eğitim, anahtar yeterlikler.

1. Giriş

Erken Çocukluk Gelişimi (Early Childhood Development) ve Erken Çocukluk Eğitimi (Early Childhood Education) ifadeleri çocukların erken yaşlarda fiziksel ve zihinsel gelişimlerini ele alan hizmet alanlarıdır. Bu alanlara gündüz bakımı, okul öncesi, eğitilmiş profesyonellerin ev ziyaretleri, sağlık ve beslenme hizmetleri ve anne baba eğitimini içermektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan çalışmalar erken çocukluk döneminde çocuklara yapılan nitelikli müdahaleler, ileriki yaşlarda çocuğa, aileye, topluma ve ekonomiye yüksek düzeyde katkı getiren küçük ama önemli yatırımlar olarak görülmektedir. Genel olarak, Okul Öncesi Eğitimi sistemli bir eğitim olarak tanımlanmakta ve bu eğitim doğumdan başlar ve zorunlu eğitimin başladığı yaşa kadar devam eder. Bu süreçte gelişim özellikleri, bireysel farklılıklar ve yetenekler dikkate alınır ve psikomotor, dil, sosyal-duygusal ve bilişsel yönden çocukların sağlıklı gelişimleri amaçlanır. Bu süreçte olumlu kişilik temelleri atılır, yaratıcı yönler ortaya çıkarılır ve çocukların kendilerine güven duymalarının sağlanır. Ayrıca, bu süreçte ebeveyn ve eğitimciler etkin olarak bu eğitim sisteminin içinde yer alırlar.

Tıp ve eğitim alanında yapılan araştırmalar çocuk gelişiminde erken yaşların önemi üzerinde dururken, bu yaşların çocuğun zihin, kişilik ve sosyal davranış gelişimi ile ilişkilendirmekte, zihinsel gelişimin en hızlı biçimde erken yaşlarda meydana geldiğini ortaya koymaktadırlar. Araştırmalar, beyinin çok erken tecrübelerle en fazla tepki verdiğini ve çevrenin beyin gelişiminde önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Entelektüel gelişim potansiyelinin yarısının dört yaşına kadar oluştuğu bilinmektedir. Bu bağlamda hazırlanan erken çocukluk eğitim programları, çocukların erken yaşlarda, bilişsel gelişim ve sosyal etkileşimini dikkate alması gerekmektedir. Erken yaşlarda bu alanlarda nitelikli gelişim başlatan çocukların daha sonraki eğitim aşamalarında sosyal ve duygusal olarak daha başarılı olmaları beklenmektedir. Ayrıca dil ve zihinsel gelişimleri de diğer çocuklara göre daha yüksek gelişim göstermektedir. Daha geniş bağlamda, erken çocukluk dönemine yapılan yatırımın bir ülkenin gelecekteki iş gücüne yatırım olarak görülmektedir. İnsan gelişimi erken çocukluk gelişimi ile başlatılmakta ve insan gelişimi ile aynı boyutları içermektedir: eğitim, sağlık, sosyal gelişim ve daha büyük ölçekte gelişim.

Türkiye’de okulöncesi eğitim ile ilgili önemli gelişmelerin başlangıcı 1960’lı yıllar olarak kabul edilir. Bu yıllarda kurumsal eğitim bakımından yavaş ama kademeli önemli adımların atıldığı görülmektedir. Ancak, Türkiye’de son zamanlarda orta gelir seviyesine sahip insanların okul öncesi eğitime erişmesi için çalışmalar yapılmış ve özellikle son on yılda dikkate değer bir ilerleme kaydedilmiştir. 2003 yılında sadece 360000 öğrenci okulöncesine kayıtlı iken bugün bu sayı milyonu geçmiştir. TRTHABER (2015) programında verilen bilgilere göre, 2015 yılı için temel eğitim kademesi resmi okullarında eğitim gören öğrenci sayısı 11 milyon 285 bin 574. Bu sayının %8,7’si (985 bin 13) okul öncesi eğitimde yer alan öğrencilerdir. % 46,4’ü (5 milyon 230 bin 878) ilkököl öğrencisi ve % 44,9’u (5 milyon 69 bin 683) ortaokullara devam eden öğrencilerdir. Özel okullarda eğitim gören 583 bin 344 öğrencinin % 29,4’ü okul öncesi eğitimde yer almakta ve % 34,8’i ilkököl ve % 35,7’si ortaokullarda yer almaktadır.

2. Yöntem

Okul öncesi eğitimin amaçları, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak belirlenmiştir. Amaçlar öncelikli olarak çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini sağlamak ve iyi alışkanlıklar kazanmasına yardımcı olmaktır. Buna ek olarak, çocukları ilköğretime hazırlamak, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocukları belirleyerek onların uygun bir ortamda yetişmesi için ortamı oluşturmaktır. Ayrıca çocukların anadil olan Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak da bir başka amaç olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, çocukların yaşamboyu öğrenme sürecine dahil olması asıl hedeflenen şeydir. Yaşamboyu Öğrenme ile ilgili olarak Avrupa Birliği Resmi Dergisi’nde (Official Journal of the European Union) yayınlanan Yaşamboyu

Öğrenme İçin Anahtar Yeterlikler (Key competencies for lifelong learning) bir yeterlikler referans çerçevesi olarak belirlenmiştir. Bu makale, Yaşamboyu Öğrenme İçin Anahtar Yeterlikler belgesini esas alarak Erken Çocukluk Eğitimi düzeyinde anahtar yeterliklerin yerini ele almakta ve bu yeterliklere yönelik olarak yaygın uygulama ve etkinlikleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yaklaşımına göre desenlenmiş olan bu çalışmada veriler doküman analizi ve gözlem teknikleri ile elde edilmiştir. Doküman analizinde Yaşamboyu Öğrenme İçin Anahtar Yeterlikler (Key competences for lifelong learning) belgesi esas alınmış ve araştırmacıların bizzat uygulamanın içinde bulunması dikkate alınarak araştırmacıların gözlemleri kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu çalışmanın amacı, Yaşam boyu Öğrenme İçin Anahtar Yeterlikler belgesinde yer verilen yeterliklerin Erken Çocukluk Eğitimi düzeyinde de sağlamak amacıyla yapılan eğitim uygulamalarını belirlemektir. Yaşam boyu Öğrenme İçin Anahtar Yeterlikler, bağlama uygun bilgi, beceri ve tutumların bir bileşimidir. Tüm yeterliklerin hepsi birbirine bağlıdır ve asıl amaç eleştirel düşünceyi geliştirmek, yaratıcılık ve yenilikçilik niteliklerini arttırmak, insiyatif alabilme ve problem çözme becerilerini kazandırmaktır. Ayrıca, risk almak ve risk değerlendirmesi yapabilmek, buna bağlı olarak karar verme sürecini ve doğruluğunu hızlandırmak ve böylece yönetime yapıcı katkıda bulunabilmektir. Bu yeterlikler, özellikle kişisel mutluluk ve gelişim, sosyal aidiyet, aktif vatandaşlık ve istihdam için gereklidir. Ayrıca, bilgi toplumu olmak için de gereklidir ve gittikçe birbiri ile bağlantılı olan bir dünyadaki sürekli değişimlere daha hızlı adapte olmayı sağlayarak iş gücünde daha fazla esnekliği garanti etmektedir. Aynı zamanda bu yeterlikler yenilik, üretkenlik ve rekabet için de önemli bir faktördür ve çalışanların motivasyonuna ve memnuniyetine katkıda bulunarak iş kalitesini arttırmaktadır. Erken çocukluk döneminde, bu yeterlikler zorunlu eğitim ve öğretimin sonunda edinmiş olunmalı ki, daha ileri öğrenmeler için bir temel oluşturması yanında yetişkin hayatı için, özellikle de iş hayatı için donanımlı olsunlar.

Yaşam Boyu Öğrenme için Anahtar Yeterlikler Avrupa Çerçevesi sekiz anahtar yeterlik belirlerlemiş ve tanımlamıştır. Bu yeterlikler, bilgi toplumu içinde kişisel başarı, aktif vatandaşlık, sosyal içerme ve istihdam için gerekli yeterlikler olarak görülmektedir. Bu yeterlikler şunlardır:

3.1. Anadilde iletişim (communication in the mother tongue)

Genel olarak kabul edilen görüşe göre, dil edinimi (anadil) anne karnında başlayan ve yaşam boyu süren bir süreçtir ve bu konu hem dilbilim araştırmalarına hem de psikoloji alanında yapılan çalışmalara konu olmuştur (Berko, 1993; Collier, 1992). Henüz anne karnında iken öncelikle annesini ve annesi çevresindekileri dinleyen çocuk, anadilinin fonolojisi, vurguları ve ritmi gibi temel özelliklerini dinleyerek tanımaya ve zaman içinde de uygulamaya başlamaktadır. Bu süreçte iletişim becerilerinin temellerinin atılmakta ve 3-5 yaşları arasında temel dil edinimini gerçekleştirmektedir. Çocukların bu süreçte öğrendikleri bu dil bilgisini okuma yazmaya aktarmaları ve bu alanda başarı sağlamaları için altı buçuk yaşını geçmeleri gerekmektedir (Aydın, 2014). Bilgi iletişim alanındaki gelişmelere bağlı olarak günümüzde iletişim araçlarının çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini dikkate aldığımızda çocuklarda iletişim becerilerinin daha erken yaşta geliştiğini ifade etmek yanlış olmaz. Anadil edinimi ve anadilde iletişim için gerekli becerilerinin normal koşullarda, yani ruhsal veya fiziksel bir engel olmadığı durumlarda ilk beş yılda geliştiği kabul edilmektedir.

Oyun, okul öncesi dönemde çocuk için çok önemlidir. Bundan dolayı, bu dönemde, çocuğa sözcük kullanarak anlatmak veya öğretmek yerine öğretmek veya anlatılmak istenen şeyi oyun içinde veya oyun olarak anlatmak veya öğretmek daha uygun olur. Çocuk, oyun içinde yer alarak yani bir çeşit uygulama ile bedensel, duygusal, psikomotor, sosyal olarak kendini geliştirir. Oyun içinde kullanılan sözcükler farkında olmadan çocuğun kelime dağarcığını geliştirir. Daha sonra bu sözcükleri oyun içinde kullanması ve sözcüğün işlevini görmesi çocuğun dil gelişimine çok yardımcı olur. Bu yolla kelime dağarcığı gelişir ve sözcüklerin anlamları ve işlevlerini kavrar. Ayrıca oyun içinde yer alan kurallar, çocuğa değerler ve kurallar gibi soyut sözcüklerin de ne anlama geldiğini kavramasına yardımcı olur. Oyun içinde özgüven sahibi olan çocuk konuşmada ve iletişim kurmada rahatlar ve buna bağlı olarak soru sorma, yeni bilgiler edinme, bilgileri başkasına aktarma becerilerini de geliştirir. Oyun içinde yer alan çocuk çevresini de tanıyarak ve çevresindeki nesnelere, araç gereçlere ne olduğunu ve ne işe yaradığını tanıyarak, çevresindeki nesnelere ve araç-gereçlerin adlarını öğrenir, işlevlerini kavrar ve onların kullanılmasını ve kullanıldığında ne işe yaradığını kavrar. Nesnelere ile olaylar arasında ilişki kurmak çocuk için önemli bir beceridir. Oyun yoluyla nesnelere ile olaylar arasındaki ilişkiyi, benzerlikleri ve farklılıkları kavrar. Bu

kavrama çocukların düşünme, algılama, anlama, kavrama ve değerlendirme gibi bilişsel becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.

Türkiye’de Türkçe anadildir ve Türkçe dil kullanımı odaklı etkinlikler, öncelikle çocuğun dil gelişimi alanını destekleyen etkinliklerdir. Bu nedenle, Türkçe dili etkinlikleri planlanırken çocukların bazı özellikleri dikkate alınmalıdır: gelişim düzeyi, yaş, dikkat süresi, bireysel özellikler, çevresel koşullar, özel durumlar, ön bilgiler ve kazanımlar. Okul öncesi eğitimde yer verilen Türkçe dili etkinlikleri oldukça zengin etkinliklerdir: bilmece, tekerleme, şiir okuma, parmak oyunu, grup konuşması, farklı teknikler kullanarak hikâye anlatma, hikâye üretme, pandomim, taklit, drama vb.

3.2. Yabancı dillerde iletişim (communication in foreign languages)

Çocuklar dil öğrenme potansiyeli ile doğdukları için dil öğrenimi kendiliğinden gelişen bir süreçtir. Ancak, bu dil öğrenme süreci yetişkinlerin ya da gençlerin dil öğrenme sürecinin tersidir. Çocuklar, bilinçli bir öğrenme olmadan da dil öğrenmeye yatkındırlar. Engelli bir durumu yoksa çocuklar, çevrelerinde konuşulanları duyarlar, tekrar ederek taklit ederler. Bu süreçte kuralları de kendileri keşfederek kendilerine göre dil üretmeye başlarlar. Çocuk, anadilini doğru ve kurallarına göre konuşmaya başlamış ise ikinci dili öğrenmeye de hazırdır demektir. Ancak, bireysel gelişime göre bu durum farklılık gösterebilir. Genel olarak 48 ay bir eşik olarak kabul edilir ve bu süreyi dolduran her çocuğun anadilini yeterli ve etkili biçimde kullanmaya başlamış olması beklenir. Diğer yandan bazı uzmanlar da çocuğun dört yaşına kadar ana dilini rahat konuşabildiğini, üç-altı yaş arasında da en az üç dili öğrenebilecek bir beyin yapısına sahip olduğuna işaret etmektedirler. Genel anlamda dil öğrenimi altı yaşına kadar olan bir sürede yer almaktadır ve yabancı dil öğrenimi de bu süreç dışında değildir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, çocuklar erken çocukluk döneminde daha çok oyun benzeri etkinlikleri severler ve bu tür etkinlikler yardımı ile öğrenirler. Bu tür etkenliklere bir yetişkin eşlik eder ve çocuklar dil öğrenmeye cesaretli ve istekli hale gelirler. Etkinliğin yapısını anlarlar ve yetişkini gözlemler, dinler ve taklit ederler. Bu yolla gözlem yaparak öğrenme, taklit ederek öğrenme ve model alarak öğrenme yöntemlerinden yararlanırlar. Erken yaşta ikinci bir dili hatta daha fazla dili öğrenmeye başlarlar ve dil zekalarının gelişmesi ile doğal yollarla daha fazla dil öğrenmeye istekli ve eğilimli olurlar. Böylece, sadece ana dilini bilen bir çocuk yerine yeni dil öğrenme yetenekleri daha gelişmiş çocuklar olurlar. Ülkemizde okul öncesi eğitim sürecinde bu yeterliğin sağlanması için şu uygulamalar yapılmaktadır:

- Görerek öğrenme, duyararak öğrenme ve yaparak öğrenme odaklı oyunlar ve etkinlikler düzenlenmekte ve bu etkinliklerde İngilizce iletişim aracı olarak kullanılmaktadır. Kullanılan kavramların seçiminde çocuğun yaşı dikkate alınmakta ve yabancı dil anlamlı bir bütün halinde somutlaştırılarak öğretilmektedir. Oyunlar yanında hikayeler, şarkılar, resimli kartlar ve çeşitli objelerle oynanan oyunlara ağırlık verilmekte ve öğrenenin aktif katılımını esas alan “Etkin Öğrenme” başka etkinliklere yer verilmektedir. Böylece, çocukların yabancı dili doğal ortamlarında ve rahat bir atmosferde, gerginlik ve korkutan uzak bir beyinle öğrenmesi sağlanmaktadır.
- Kelimeler ve cümle kalıpları doğrudan ezberleme yoluyla değil hikaye içinde, drama tekniği ile, şarkılar içinde, oyunlar ve hareketli etkinlikler ile öğretilmektedir. Hareketli etkinlikler, çocuğun fiziksel gelişimine de yardımcı olmaktadır. Tek başına değil arkadaşlarıyla birlikte etkinlik içinde yer alan çocuğun sadece dil bilgisi değil aynı zamanda fiziksel gelişimi ve sosyal gelişimi de sağlanmaktadır. Bağlamdan uzak bir dil öğretimi yerine bağlam içinde yer alan bir dil öğretimi yapılmaktadır.
- Fiziksel ve sosyal gelişim yanında dil gelişimine de katkıda bulunan etkinlikler şunlardır: oyun hamuru ve hamur ile çalışma, serbest boyama, kesme, yapıştırma, çizme, tatma ve koklama. Yetişkin olarak öğretmenin yaratıcı zekâsına bağlı olarak çeşitlilik gösteren bu etkinliklerde, çocuklar günlük konuşmalar yaparlar ve basit cümleler kurmaya yönlendirilirler.

3.3. Matematiksel yeterlik ve fen ve teknolojide temel yeterlikler (mathematical competence and basic competences in science and technology)

Birbiri ile ilişkili görülen ve bir arada verilen bu yeterlikleri iki alt başlıkta incelemek uygun görünmektedir:

Matematiksel yeterlik: Bu yeterlik, günlük hayatta karşılaşılan çok çeşitli problemleri süreç, etkinlik ve bilgi boyutları üzerinde durarak çözebilmek için matematiksel düşünmeyi geliştirebilme ve uygulayabilme yeterliğidir. Fen ve teknolojiye temel yeterlikler: fen ve teknolojiye temel yeterlikler, doğal dünyayı açıklayan bilgi ve yöntemlere hakim olmayı, kullanmayı ve uygulamayı içine almaktadır. Bu yeterlikler, insan etkinliği ve bir vatandaş olarak her bir bireyin sorumluluğunun meydana getirdiği değişiklikleri anlamayı gerektirmektedir.

Okul Öncesi Eğitimi Programı kapsamında matematik eğitimi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmaktadır. Fen ve matematik etkinlikleri birlikte ele alınarak amaçlardan çocukların gözlem, araştırma ve inceleme yaparak keşfetmeyi öğrenmeleri beklenmektedir. Bu amaçlara uygun etkinlikler ise deneyler, araçları tanıma ve kullanma, keşifler, icatlar, mutfak çalışmaları, doğa gezileri ve doğa yürüyüşleri, piknikler, kamplar, koleksiyon oluşturma gibi etkinlikleri içermektedir. Ayrıca, ilgili bilim alanında kaynak olabilecek kişileri davet ederek konuk etme, fotoğraf çekme ve inceleme gibi çalışmalar da bu hedeflere uygun etkinliklerdir. Okulöncesi eğitim için hazırlanan matematik programı, düşünme ve içerik olmak üzere iki temel üzerinde durmaktadır. Bu iki temel, standart türü olarak kabul edilmekte ve düşünmeye yönelik standartlar esas olarak matematiksel sonuç çıkarma üzerinde odaklanmaktadır. İçerik standartları ise matematik konularını kapsamaktadır. Düşünme odaklı standartlar dört alt standardı içermektedir: problem çözme, iletişim, sonuç çıkarma ve bağlantı kurma. İçerik standartları ise tahmin etme, sayılar, geometri ve uzaysal konular, ölçme, istatistik veya olasılık, örüntü gibi konuları içermektedir. Ülkemizde okul öncesi eğitim sürecinde matematiksel yeterlik ve fen ve teknolojiye temel yeterliklerin sağlanması için şu etkinlikler yapılmaktadır: Sayılar ve sayma, sınıflama ve gruplara ayırma, birebir eşleştirme, temel geometrik şekiller, uzamsal mantık, ölçüm yapma gibi matematiksel etkinlikler yanında hacim, ağırlık, uzunluk, sıcaklık, zaman, ısı, mekanda konum belirleme gibi temel fen konuları ile etkinliklere yer verilmektedir. Ayrıca, rakamlar, basit matematik işlemleri, birebir benzerlik bulma, parça-bütün ilişkisini bulma ve oluşturma, karşılaştırma, renk seçimi ve sıralaması yapmayı amaçlayan etkinlikler de uygulanmaktadır.

3.4. Dijital yeterlik (digital competence)

Bu yeterlik, bilgi toplumu teknolojisini ve buna bağlı olarak bilgi ve iletişim teknolojisindeki temel becerileri güvenli ve titiz biçimde kullanmayı içine almaktadır. Bilgi iletişim teknolojisinin (BİT) kullanılması, bu teknolojiyi kullanarak bilgi alışverişi yapmak, bilginin üretimi, sunulması ve değerlendirilmesine ek olarak bilginin saklanması da bu yeterlik kapsamında ele alınmaktadır. Ayrıca, bilgiye erişim ve internet aracılığıyla ortak network içinde paylaşılması ve iletişim için kullanılması, bir başka deyişle bağlantıcılık (connectivizm) dijital yeterlik ile ilgilidir. Hızla gelişen bilim ve teknoloji, öğretimde de değişime ayak uydurmayı ve teknolojinin eğitime entegrasyonunu gerektirmektedir. Bu nedenle dijital teknoloji, eğitim öğretim sürecinin temel araçlarındandır. Sınıflarda bulunan dijital öğrenme materyalleri, yapılandırılan oyun etkinlikleriyle eğitim zenginleştirilir.

Kodlama çalışmaları sayesinde öğrenciler, 21. yüzyıl bireyleri olarak çağın gerektirdiği dijital dünyanın aktif bir parçası olarak yetişir, analitik düşünme becerileri ve dijital yaratıcılıkları desteklenerek güçlendirilir. Farklı düşünmeyi öğrenen çocuklar, büyüdüklerinde bilişim ve tasarım gibi alanlarda geleceğin liderleri olarak karşımıza çıkabileceklerdir. Öğrencilerin eğitim ortamını zenginleştiren bu sistem ile dijital teknolojileri kullanarak bilgi üretmesi, var olan bilgilere kısa sürede ulaşarak zamanı verimli kullanması amaçlanır. Bilgi teknolojilerinin kullanılması ve bu yolla elde edilen kolaylıklar sayesinde, öğrenciler, pek çok kaynağa ve bu kaynaklarda yer alan bilgiye ulaşabilmektedirler. Ülkemizde okul öncesi eğitim sürecinde bu yeterliğin sağlanması için şu uygulamalar yapılmaktadır: Bilgisayar kullanımı, Kodlama, Makey Makey, STEM (Teknoloji konularının bilim, mühendislik ve matematik ile ilişkilendirilmiş hal), Film atölyesi çalışmaları (Kamera önü-arkası, rejij) vb.

3.5. Öğrenmeyi öğrenme (learning to learn)

Öğrenmeyi öğrenme yeterliği, öğrenme ile ilgilidir ve bireyin, bireysel olarak veya gruplar içinde, kendi öğrenmesini kendi ihtiyaçlarına ve yöntemler ve fırsatlar hakkındaki farkındalığına göre izleyebilme ve örgütleyebilme yeteneğini kapsamaktadır. Öğrenmeyi öğrenen bireyler, kendi öğrenme yaşantılarını hem bireysel olarak hem de içinde buldukları grup içinde zaman ve bilgiyi etkili yöneterek düzenleyebilmektedirler. Bu yeterliğe sahip olan bireyden var olan olanakları tanıyabilmesi, öğrenme ihtiyaçları ve süreçlerinin farkında olması, öğrenme sürecinde karşılaşılabilen zorluklarla başa çıkabilmesi beklenmektedir. Bu yeterlik, yeni bilgi ve beceriler kazanma, bu bilgi ve becerileri işleme ve kendine uyarılama yanında rehberlik desteği arayarak bundan

yararlanmayı da içine almaktadır. Öğrenmeyi öğrenme yeterliğine sahip olan bir birey, kendi bilgi ve becerilerini, ev, işyeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi farklı ortamlarda ve bağlamlarda kullanır ve uygular. Bu amaçla, önbilgileri ve önceki yaşam ve deneyimleri üzerine ilavede bulunmak için çaba gösterir.

Yapılan araştırmalara göre, öğrenmeyi öğrenmede içsel motivasyonu belirleyen temelde üç faktör vardır: birincisi; kendi isteği ve inisiyatifi doğrultusunda hareket etmek yani otonom olmaktır. İkincisi yaptığı işte yeterli olduğunu hissetmek ve üçüncüsü, kendisini bulunduğu ortama bağlı hissetmektir. Bu nedenle, anne, baba ve eğitimciler çocukların kendi inisiyatifleri ile yöneldikleri alanlarda onları teşvik etmelidirler. Çocuklarla pozitif bir ilişkiye sahip olmaları gerekmektedir. Böyle davranılmadığı durumlarda çocuklar ne yapmaktan keyif aldıklarını ve neyi gerçekten sevdiğini bilememektedirler. Aslında doğumdan itibaren var olan öğrenme isteğini devam ettirmesine yardımcı olarak bu isteği kaybetmesine izin vermeyerek çocukları desteklemek, yönlendirmek ve seçenekler sunulması gereği ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde okul öncesi eğitim sürecinde bu yeterliğin sağlanması için şu uygulamalar yapılmaktadır: Bu amaçla yapılan uygulamalarda temel amaç çocukların ilgi ve istekler doğrultusunda “en” oldukları alanlara yönlendirilmeleri, yeteneklerinin keşfedilmesi ve bu alanlarda daha üst seviyede öğrenmeler gerçekleştirmektir. Pozitif psikoloji kapsamında, iyilik halleri göz önünde bulundurularak öncelikli olarak mutlu ve öğrenmeye istekli, merak duyan, araştırmacı bireyler yetiştirmektir. Sportif etkinlikler bu amaçla yapılan en temel ve yaygın etkinliklerdir. Ayrıca STEM çalışmaları ile öğrencilerde disiplinlerarası düşünme ve öğrenme becerileri de geliştirilebilir.

3.6. Sosyal ve vatandaşlık yeterlikleri (social and civic competencies)

Sosyal yeterlikler, kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yeterlik ve sosyal ve çalışma hayatında etkili ve yapıcı bir biçimde katılması için bireylere donanım sağlayan tüm davranış formlarına atıfta bulunmaktadır. Bu yeterlik, kişisel ve sosyal mutluluk ile bağlantılıdır. Bireylerin içinde bulunduğu farklı ortamlardaki davranış ve gelenek kodlarını anlamaları gerekmektedir. Vatandaşlık yeterliği ve özellikle de sosyal ve politik kavramlar ve yapılar olan demokrasi, adalet, eşitlik, vatandaşlık ve medeni haklar bireylerin aktif ve demokratik katılımında bireyleri donanımlı hale getirmektedir. Bu yeterliklere sahip bireylerden, özellikle günümüzde giderek farklılaşan toplumlar içinde yaşarken, sosyal hayata ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılabilmeleri beklenmektedir. Ülkemizde okul öncesi eğitim sürecinde bu yeterliğin sağlanması için şu uygulamalar yapılmaktadır:

- Belirlenmiş sınıf ve okul kuralları ve bu kurallara uygun davranma
- İnsan hakları konusunda farkındalıklarının artırılması
- Okul içerisinde kutlanan belirli gün ve haftalar, milli törenler
- Günlük rutin içerisinde sınıf lideri ve yardımcı eller seçimi
- Çocuk hakları konusunda farkındalıklarının artırılmasına yönelik çalışmalar (demokratik seçme ve seçilme hakkı tanınması)
- Duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmeleri, onları toplumda birer birey olarak kabul etme
- Başkalarının duygu ve düşüncelerini anlayabilmelerini sağlayacak faaliyetler (drama etkinlikleri).

3.7. Kişisel Teşebbüs ve Girişimcilik anlayışı (sense of initiative and entrepreneurship)

Bu yeterlik, düşüncelerin eyleme dönüştürülmesi yeteneğidir. Hedeflere ulaşmak için projeler geliştirip uygulama yeteneğinin yanında yaratıcılık, yenilik ve risk almayı kapsamaktadır. Birey, kendi işinin bağlamının bilincindedir ve ortaya çıkan fırsatları yakalayabilmektedir. Bu yeterlik, daha spesifik becerilerin ve sosyal veya ticari etkinliği oluşturan veya katkıda bulunanlar tarafından ihtiyaç duyulan bilgiyi edinmenin temelidir. Ayrıca, etik değerler hakkında farkındalığı da içermektedir ve iyi yönetimi arttırmaktadır. Bu yeterliğe sahip olan bireyler, yaşantılarında sürekli destek bulmakta ve çalışanlar olarak kendi işlerinin çeşitli yönleriyle farkında oldukları için, iş fırsatlarını da yakalayabilmektedirler. Bu yeterlik, toplumsal veya ticari etkinliklere girişen girişimcilerin gereksindikleri diğer özel beceri ve bilgi için de bir temel oluşturur.

Okul öncesinde girişimcilik eğitimi kapsamında çocuklarda şu özellikler geliştirilerek temel oluşturulmaya çalışılmaktadır: Risk alabilmek, özgüven sahibi olmak, yaratıcı olmak, liderlik niteliğine sahip olmak, iletişim becerilerine sahip olmak, organizasyon ve planlama yeteneğine sahip olmak, ikna kabiliyetine sahip olmak, insiyatif alabilmek, yöneticilik becerilerine sahip olmak, kişisel bağlantılar kurabilmek ve kişilerarası iletişim becerisine sahip olmak. Ülkemizde, okul öncesi eğitim sürecinde, bu yeterliğin sağlanması için şu uygulamalar yapılmaktadır:

- Görev ve sorumluluk alma isteği
- Verilen sorumlulukların yerine getirilmesi ve başladığı işi bitirme çabası
- Çevre duyarlılığı geliştirilerek geri dönüşüm alanında farkındalıklarının artırılması sonucu, artık materyal toplama ve bu materyalleri farklı ürünlere dönüştürme.
- Yerli malı haftasında, getirmiş oldukları ürünleri kendi yöntem ve teknikleri ile satışa sunmaları (oyuncak para ile)
- Eğitim programları içerisinde yer alan konular doğrultusunda kendi materyallerinin tasarımı ve atölye çalışmaları.

3.8. Kültürel Farkındalık ve İfade (cultural awareness and expression)

Bu yeterlik, müzik, sanat dallarını icra etmek, edebiyat ve görsel sanatlar gibi çeşitli araçlarla fikirlerin, tecrübelerin ve duyguların yaratıcı biçimde ifade etmenin önemine değer takdir etmeyi içermektedir. Ülkemizde okul öncesi eğitim sürecinde bu yeterliğin sağlanması için şu uygulamalar yapılmaktadır:

- İnsanlar arasındaki farklılıkların tanıtılması
- Geziler düzenlenmesi
- Müzelerdeki farklı kültür ürünlerinin tanıtılması
- Farklı dinlere ait mimari yapıları temsil eden yerlere geziler düzenlenmesi ve farkındalık yaratılması.
- Farklı kültürlere ait özelliklerin (yemek, müzik, gelenek-görenek, mimari yapılar) tanıtılması.

4. Tartışma ve Sonuç

Avrupa Komisyonu ve Üye Ülkelerin 2010 çalışma programında yer alan ortak bir çalışmanın ürünü olan Yaşamboyu Öğrenme İçin Anahtar Yeterlikler Çerçevesi eğitim-öğretim alanında ortak politikaların benimsenmesi ve uygulanması amacıyla oluşturulmuştur. Yaşamboyu öğrenme tüm vatandaşlar için bir gereklilik haline gelmiştir. Bireyler, hayatları boyunca becerilerini ve yeterliklerini, kendi kişisel mutlulukları ve içinde yaşadıkları topluma aktif katılımları yanında sürekli değişen iş dünyasında başarılı olmak için de geliştirmelidirler. Bilgi, beceri ve yeterlikler, Avrupa Birliği yenilikçilik, üretkenlik ve rekabetçilik açısından önemlidir. Gittikçe hızlanan uluslararasılaşma, hızlı değişim ve sürekli yeni teknolojilerin ortaya çıkması, bireylerin kendi bilgi ve becerilerini güncel tutmalarını gerektirmektedir. Bireylerin sahip oldukları bu yeterlikler aynı zamanda iş yerinde kendi memnuniyet ve motivasyonlarını da arttırmakta ve sonuçta iş kalitesini etkilemektedir. Bireylerin yaşamboyu öğrenme anahtar yeterliklere sahip olması onların birey olarak var oluşları ve mutlulukları yanında içinde yaşadıkları toplumun gelişim ve dönüşümüne de katkıda bulunmaktadır.

Yaşamboyu öğrenme sürecinin ne zaman başladığı dikkate alındığında yaşamboyu öğrenme süreci içinde yer alan çocukların erken dönemde eğitilmesi ve bu eğitim sürecinde Yaşamboyu öğrenme İçin anahtar yeterliklerin kazandırılmaya başlanması önemli görülmelidir. Çocuğun yaşaması, büyümesi, gelişmesi ve bakımı ile ilgili olarak yapılacakların hepsi Erken Çocukluk eğitimi içinde yer almaktadır (Bekman & Gürlesel, 2005). Çocuğun yaşamının ilk yıllarında, kritik dönemler vardır ve temel beceriler kritik dönemler denilen bu süreçte kazanılmalıdır. Kritik dönem içinde kazandırılması gereken temel bilgi ve beceriler, doğrudan verilen zengin deneyimlerle kazandırılmadığında, ileriki yıllarda öğrenilse bile varılan düzeyde eksiklikler görülmektedir (Oğuzkan & Oral, 1997). Ayrıca, erken çocukluk eğitimi ve zorunlu eğitimin nitelikli olması, ulusal kalkınmanın ve uluslararası rekabetin sürdürülebilir ve güçlü olması için de önkoşul olarak görülmektedir. Ülkemizde çocuklara

erken dönemde eğitim veren kurumlarda uygulanan eğitim etkinlikleri bağlamında yapılan uygulamalar incelendiğinde, bu uygulamaların ne ölçüde yapıldığı ve sonuçta ne kadar başarılı olduğunu belirlemek için genel bir ölçme ve değerlendirme çalışması yapılmamaktadır. Ayrıca, yapılması gereken bu ölçümler ve değerlendirmeler sonucunda öğrencilerin yeterliklerinin belirlenmesi ve bu konuda öğrenci velileri başta olmak üzere ilgili kişi ve kurumların bilgilendirilmesi, uzun vadeli hedeflere yönelik projeler geliştirilmesinde yararlı olacaktır. Bu bağlamda, ülkemizin Yaşamboyu Öğrenme İçin Anahtar Yeterlikler Çerçevesi de uygulamaya konulması gerekli görünmektedir.

Kaynakça

- Aydın, B. (2014). Mother tongue proficiency and expression skills in 5-6-year-old children. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(4), 16-27.
- Bekman, S., & Gürlesel, F.C. (2005). *Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim*. TÜSİAD Yayınları
- Berko, G. J. (1993). *The development of language*. New York: Macmillan.
- Collier, V.P. (1992). The Canadian bilingual immersion debate: A synthesis of research findings. *Studies in Second Language Acquisition*, 14, 87-97.
- Oğuzkan, Ş., & Oral, G. (1997). *Okulöncesi Eğitimi*. İstanbul: M.E.B. Yayınları
- Recommendation 2006/962/EC of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning [Official Journal L 394 of 30.12.2006].
- TRT Haber (2015). MEB örgün eğitim istatistikleri. Erişim adresi: <http://www.trthaber.com/haber/egitim/meb-orgun-egitim-istatistiklerini-acikladi-178127.html>